

מבוסס על לקו"ש כט/122 ואילך כוחנו בנבדלותנו: מה הבעיה לערבב בשר בחלב?

כמה הייתם משלמים לנביא שיהיה מסוגל לצפות את הסיכויים שלכם להסתדר עם אדם אחר? כמה שווה עבורכם מומחה שיכול להעריך את הסבירות שלכם להקים משפחה עם אדם מסוים או לנהל קשרי עבודה מועילים עם בוס ספציפי?

ובכן יש אדם כזה: ד"ר ג'ון מרדכי גוטמן הוא פסיכולוג ויועץ נישואים יהודי בארצות הברית שמחפש כבר ארבעים שנה את הדבק החזק ביותר לחיבור בין אנשים ומנגד, את החומר המסוכן להפרדה ביניהם (חפשו את שמו ברשת). כיום, ממרום ניסיונו העשיר, הוא יכול להיפגש עם זוג לשיחה בת רבע שעה ואחריה לכתוב את מידת הסיכויים שלהם לחיות ביחד עוד שלוש שנים. מקורביו מספרים שהוא מפגין הצלחה ביותר מתשעים אחוז מהמקרים.

השיטה שלו פשוטה ותנסו אותה בעצמכם: הוא מעלה נושא טעון לדיון ביניהם ועוקב אחרי הדרך שהם מנהלים את הוויכוח. הוא שואל שאלות כמו מי יהיה זה שייצא מהעבודה מוקדם כדי להוציא את הילד מהגן? מי ינהל את הכספים בבית? ומי ייקח עבודה נוספת כדי לכסות את חוב המשכנתא? ושם, בתוך ניהול הוויכוח נמצע כל העתיד. מספיק לעקוב איך כל אחד מתמודד עם דעה שונה כדי להבין האם הוא ניחן בתכונת ה'מסוגלות הזוגית' שהיא אבן היסוד של החיים המשותפים.

במידה והוא שותק עד שהזולת מסיים, נותן כבוד לדעתו ואף שהוא חולק עליה לחלוטין – אפשר להעריך כי יש כאן אדם שהתברך בתכונת הזהב של האמפתיה ויכולת ההכרה בקיומו של זולת. במידה והשיחה מטפסת לטונים צורמים, השתקה ודיכוי – המניית צונחות.

מערכת יחסים חברתית מעצם טבעה היא התמודדות עם אישיות שונה, דגשים אחרים וסדרי עדיפויות מובדלים. אדם חכם אמר: "נישואים הם מצב של אי הסכמה תמידית". ולכן תכונת האמפתיה היא מהותה של החיים המשותפים. ובכן איך מפתחים תכונה של הערכה לדעה שונה? סובלנות לאישיות נבדלת ואפילו מסוגלות לראות את החיים מנקודת מבטו של הזולת?¹

נדון בנושא באמצעות עיון באחת השאלות המעניינות והעמוקות בחקר המצוות: תעלומת בשר בחלב. אין כמעט איסור שמשפיע במידה כה רבה על החיים היום-יומיים כמו בשר בחלב. הוא מחייב שני כיורים ושתי מערכות כלים נפרדות וניהול הארוחות היומיות באמצעות ספירת שעות בין בשר לחלב – אבל למה בכלל אסרה התורה עירוב כזה? איך אחד ועוד אחד הפך להיות אפס?

זה אחד הנעלמים הגדולים בין המצוות: חלב הוא מאכל כשר וחיוני לבריאות, בשר הוא מאכל כשר וחשוב לבריאות – ומה קרה לתערובת שאוסרת אותם? איך המפגש בין שני מאכלים חיוביים הופך אותם לשליליים? מילא בשר טרף או חלב לא כשר הוא אסור מצד עצמו, אבל מה פתאום שני מאכלים שכל אחד לבדו הוא מושלם, הופכים להיות אסורים כשהם מעורבים?

יתירה מכך: מה טעם מחמירה התורה בבשר בחלב יותר מבשאר איסורים ואוסרת את **עצם בישולם** יחד ואפילו ללא אכילה? הרי אין איסור לבשל בשרים טרפים כמו בשר חזיר עם בשר סוס ומדוע עצם מפגש הבישול בין בשר בחלב ואפילו ללא הכנסתם לגוף באכילה - גורם פיצוץ?

נתחיל מההתחלה: איסור בשר בחלב מופיע שלוש פעמים בתורה – בפרשתנו, בפרשת כי תישא ובפרשת ראה. בעוד שבפרשת ראה הוא נמצא במקומו הנכון - בין רשימת המאכלות האסורים, בפרשתנו ובפרשת כי תישא הוא נראה לא שייך לכללות הפרשה. אמנם בשתי הפרשיות הללו הוא

¹ **בדיחה:** נער מתכונן לבחינת הבגרות בהיסטוריה ושואל את אבא שלו: "איך פרצה מלחמת העולם הראשונה?". לאבא אין מושג והוא שולף משהו: "כנראה בלגיה פלשה להולנד". האימא שהיא ד"ר להיסטוריה מגיבה מהחדר השני: "מה אתה מבלבל לילד במוח? הוא יגדל בור כמון. המלחמה פרצה בעקבות הירי בירוש העצר האוסטרי". אבא לא נותר חייב לה: "את יכולה לשתוק? מי שאל אותך בכלל?". הנער מגיב: "זה בסדר, הבנתי איך פרצה מלחמת העולם הראשונה..."

מופיע בהמשך למצוות הבאת הביכורים (שהיא מופיעה בהמשך לפסוקי החגים שהם קשורים עם עונות הבשלת התבואה, ולכן מזכירה התורה גם את מצוות הביכורים).

1. שמות כג, יט: ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך, לא תבשל גדי בחלב אימו.
שמות לד, כו: ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך, לא תבשל גדי בחלב אימו.

הרמב"ן מסביר שכך הייתה הדרך לחגוג את הצלחת היבול והתוצרת החקלאית. בתום שנת עבודה היו החקלאים מתיישבים לחגוג עם חגיגת בשרים שעלולים להיות מעורבים בתבשילי חלב. לכן מסיימת התורה את דיני החגים שנחגגים (גם) על הצלחת היבול השנתית באיסור בשר בחלב.

רמב"ן לד, כו: בעת ביכורי האדמה יביאו גם כל בכור בהמה הגדיים וטלאים [שהיו מוקדשים לכוהן], ובעת היא יגדלו הגדיים ויהיה החלב .. והנה הבאים לחוג יתענגו לאכול הבכורות בכל המטעמים עם הכוהנים ולכר הזכיר איסורם עם הבכורים.

האברבנאל מעיד כי כך היה המנהג בתקופתו: לחגוג את הצלחת התבואה עם תבשילי בשר בחלב.

אברבנאל: עד היום דרכם במלכיות ספרד שיתקבצו הרועים ב' פעמים בשנה לעשות תקנות בעניני הרועים והצאן ... וחקרונה שזה מאכלם בשר וחלב ובשר הגדיים הם היותר נבחרים אצלם.

וכאן יוצרת התורה קבוצת חומרות באיסור בשר בחלב שאינה קיימת אפילו באיסורים חמורים יותר:

רמב"ם מאכלות אסורות ט: בשר בחלב אסור לבשלו, ואסור לאוכלו מן התורה, ואסור בהנאה, וקוברין אותו ואפרו אסור כאפר כל הנקברין.

כלומר: מכך שנאמר "לא תבשל", לומדים שבשר וחלב אסורים מדאורייתא רק כשהם **מבושלים** יחד (ורבנן אסורו כל תערובת שהיא). מצד שני, היות שהתורה חוזרת שלוש פעמים על "לא תבשל", למדו חז"ל שאסור לעשות כל שימוש בתערובת המבושלת: לא עצם הבישול, לא אכילת המבושל (ואפילו אם לא אתה בישלת), ואפילו לא הנאה מהתבשיל.

אלו חומרות שלא קיימות באיסורי מאכלות אחרים: ראשית, עצם איסור הבישול בלא אכילה הוא חידוש. שנית, חומרת איסור אכילה של שני מאכלים חיוביים שכל אחד בפני עצמו הוא כשר², ושלישית, איסור ההנאה הוא חידוש גדול ומשמעותו שאסור לעשות כל שימוש בתבשיל – לא למוכרו לגוי, לא לתת במתנה ואפילו לא לבעלי חיים, ואם ישרוף אותם אסור ליהנות מהאפר שיצא מהם.

וכל אחד תמה: מה קרה? איזה פיצוץ גרעיני נוצר במפגש בין הבשר והחלב?

אכן אומרת הגמרא שבשר וחלב "חידוש" הוא, גזירת הכתוב נשגבה מבינתנו.

פסחים מד, ב: מבשר בחלב לא גמרינן דחידוש הוא, ומאי חידוש? אילימא דהאי לחודיה והאי לחודיה שרי ובהדי הדדי אסור, כלאים נמי האי לחודיה והאי לחודיה שרי ובהדדי אסור? אלא שאם השרו את הבשר כל היום בחלב מותר [מדאורייתא] אבל לבשל אסור.

אמנם בכל זאת לימדנו רבותינו כי כל שאפשר להבין, עלינו לחפש טעם עד כמה שידינו מגעת. הרבי ציין פעם דבר נפלא (ביאורי החומש שמות ב/קנו) שאיסור בשר וחלב מופיע בפעם הראשונה בפרשת "**משפטים**", שהם מצוות שכליות והגיגיות ומכאן שיש בו פרטים אשר יכולים להיות מובנים בהגיון.

מהעבר הקיצוני השני, יש אומרים שאיסור בשר בחלב קשור בסיבות בריאותיות שיוצרות התנגשות בין הבשר לחלב. בשר מכיל ברזל וזקוק למיצי החומצה בקיבה כדי להתעכל, ואילו חלב יש בו חומרים סותרים חומצה ומפריע לבשר להתעכל. (לכן מי שלוקח כדורי ברזל, מומלץ שלא לקחת אותם

² **המתנה בין בשר לחלב:** אחרי בשר ממתנים כמה שעות ומשני טעמים: א. טעם שומן הבשר נותר בפה זמן רב, משא"כ טעם החלב שחולף מהר. ב. בשר הוא קשה ונותר בין השיניים משא"כ חלב רך ומסתלק מהפה. ביחס לאורך ההמתנה המקובל - 6 שעות: הגמרא מספרת (חולין קה) על אחד האמוראים שלא היה אוכל חלב אחרי בשר באותה סעודה אלא רק בסעודה הבאה. הרמב"ם מפרש (מאכלות אסורות ז, כז) שהכוונה היא "כמו שש שעות". שכן אדם ער כ-17-18 שעות ואוכל שלוש ארוחות ביום ולכן בין סעודה לסעודה יש "כשש שעות".

עם מוצרי חלב, כי החלב מפריע להם להתעכל בקיבה). עוד אומרים שהבשר נותן ברזל ואילו החלב נותן סידן, וכאשר אוכלים אותם יחד, הם מפריעים אחד לשני ולא מקבלים לא ברזל ולא סידן.

אין לי את ההכשרה הרפואית לקבוע האם הדברים מדויקים ובכל מקרה ברור שאלו רק יתרונות נוספים בשמירת דיני התורה ולא יסודות האיסור, שהרי התורה לא באה ללמד דברים שיכולים להילמד ממדעי הטבע.

ב. קצה חוט לפתרון תעלומת בשר בחלב, אפשר למצוא בתעלומה נוספת ועוד יותר מעניינת: הגמרא שצוטטה לעיל משווה בין בשר בחלב לאיסורי כלאיים, ואכן איסור בשר בחלב הוא אינו יחיד בדורו. הוא חלק ממערכת רחבה של שלושה איסורי תערובת בין מוצרים חיוביים שכל אחד לעצמו הוא מותר: בשר בחלב, שעטנז וכלאיים.

התורה אוסרת חיבורי כלאיים בכל רבדי הטבע: בדומם, צומח וחי. בעולם הדומם נאסר לתפור שעטנז צמר ופשתים בבגד³ ובשר בחלב, בעולם הצומח נאסר להרכיב כלאיים מצמחים שונים⁴, ובעולם החי נאסר לחבר בעלי חיים שונים – אם ע"י הרכבת זרעם ואם ע"י חרישה בשור וחמור יחדיו.

2. רבינו בחיי דברים כב,י: איסור הכלאים הוא בקרקע ... שנאמר: 'לא תזרע כרמך כלאים'. בבהמה, שנאמר: 'לא תחרוש ובשור וחמור יחדיו'. בבגדים, שנאמר: 'לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו'.

ואולם כאן מגלים עובדה תמוהה ומפליאה: האיסורים הללו אינם זהים. התורה יוצרת מדרג ברמת החומרה של שלוש האיסורים הללו ומחלקת ביניהם בצורה מפורשת: שעטנז הוא הכי קל, בשר בחלב עומד באמצע, ואילו בכלאיים מחמירה התורה בצורה מוחלטת.

איסור שעטנז **מתבטל לחלוטין במקום מצווה**: כשם ששעטנז אסור בבגדי חולין, כך באותו תוקף מחייבת התורה לעשות בגדי כהונה דווקא שעטנז. כמה מבגדי הכהונה בבית המקדש היו צריכים להיעשות מתערובת צמר ופשתים ולמשל, האבנט שלבשו הכהנים על מותניהם היה שזור מארבעה חוטים: פשתן ועוד שלושה חוטי צמר צבועים בתכלת, ארגמן ותולעת שני. מנגד, ההיתר הוא רק בשעת העבודה, אבל מחוצה לה עליהם להסיר מיד את האבנט כמו בשאר בגדי חולין.

בדומה לזה לגבי ציצית, יתכן שיהיה בה שעטנז, כשהבגד עצמו עשוי מפשתן והחוט תכלת מצמר.

שמות לט, כט: ואת האבנט שש משזר [פשתן] ו[צמר צבוע בצבעי] תכלת וארגמן ותולעת שני מעשה רקם - רמב"ם כלי המקדש ח: בגדי כהן הדייט הם ארבעה: כתנת, ומכנסים, ומגבעת ואבנט, וארבעתן של פשתן לבן ... והאבנט רקום [גם] בצמר ... בגדי כהונה מותר ליהנות בהן לפיכך לובשם ביום עבודתו ואפילו שלא בשעת עבודה חוץ מן האבנט מפני שהוא שעטנז.

לגבי איסור בשר בחלב מוצאים דרגה שניה: מדרש מכילתא מעלה מחשבה שאולי יתבטל האיסור בעבודת המקדש ולכן בשר קודש שנגע בחלב לא יאסר. והמכילתא נדרש למצוא פסוק לשלול זאת. זאת רמה שנייה: לולי הפסוק היינו מתירים עירוב בשר בחלב במקום מצווה ולמעשה הפסוק אוסר.

מכילתא סוף פרשתנו: אין לי אלא איסור בשר בחלב בחולין, במוקדשין מנין? תלמוד לומר 'בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו'.

³ המילה "שעטנז" היא צירוף של שלוש שלבי הכנת הבגד: "שוע" הוא סירוק והחלקת חומר הגלם ליצירת סיבים. "טווין" הוא צירוף הסיבים ליצירת חוטים ו"נוז" הוא שזירת החוטים לאריג. חיבור שעטנז מצוי גם בימינו, בעיקר באזור הצווארון והכתפיים, שם מכניסים חוט פשתן שהוא יציב יותר מהצמר כדי לייצב ולהקשות את הבגד. בריכוזי הציבור החרדי יש מעבדות שעטנז שמוודאות את כשרות הבגד.
⁴ **הערה חשובה – איך מרכיבים אילנות בימינו:** הרכבה אסורה רק במיני אילנות שונים כמו אפרסק ושקד, אבל מותר להרכיב אילנות מאותה משפחה כמו תפוז וחושחש. כמו כן מותרת האבקה של הצמחים על ידי הדבורים שמעבירים גנים מזה לזה, כיון שאין זה דרך ההרכבה שאסרה התורה.
ראו כאן: <http://www.yeshiva.org.il/midrash/1989>.

ואילו לגבי כלאיים לא מצאנו אפילו מחשבה להתיר כמו להביא קורבן מבהמת כלאיים.

והתמיהות צצות: א. מה בכלל יסוד ההתנגדות למצבי תערובת? ב. למה תערובת לצורך מצווה מותרת? ג. ולמה המדרג - בשעטנז כן, בבשר בחלב אולי, ותערובת כלאיים ממש לא?

ליקוטי שיחות כט/123: צריך הסברה: היות שכל איסורי התערובת נושאים אותו תוכן, למה נוצרו החילוקים הללו לגבי עבודת המקדש – שעטנז הותר בעבודה, בשר בחלב יש קא סלקה דעתך לאסור ונדרש פסוק כדי לשלול זאת, ואילו בכלאיים לא נדרש כל לימוד שהדבר אסור לחלוטין?

מבין כל טעמי המצוות שמובאים בספרי ההוגים לדורותיהם, נתמקד בשתי גישות: גישת הרמב"ן על התורה ואחר כך נרחיב בגישת רבנו בחיי, שזוכה להעמקה ועושר רב בתורתו של הרבי מליובאוויטש.

ג. הרמב"ן מציג טעם מעורר לב לאיסור בשר בחלב (בלי קשר לשאר איסורי כלאיים), והיתרון בטעם הזה - מעבר להיותו אנושי וחודר ללב – שהוא מעניק גם ביאור חשוב לפרט מטריד ומציק בנושא.

איסור בישול בשר בחלב נועד לבלום את נטיית האכזריות שקיימת בכולנו. התורה באה ליצור הגנה סביב היתר השחיטה ולומר שאף שמותר לשחוט בעלי חיים – אסור להפוך להיות חיות טרף בעצמנו.

מצד אחד, תורת ישראל מתירה לשחוט בעלי חיים. [הארכנו בעבר בטעם לכך שמובא בספר העיקרים ובתחילת קונטרס ומעיין: ככה בנוי כל הטבע. עובדה ברורה שאי אפשר להכחיש אותה שכל פירמית המזון בנויה בצורה כזו שכל נברא מתקיים מזה שתחתיו. האדם מתקיים מבעלי החיים שתחתיו, בעלי החיים (המותרים באכילה) מתקיימים מהצומח שנמצא נמוך מהם, ואילו הצומח מתקיים מהדומם שתחתיו – המים והאדמה. וגם אם נטען שהאדם אמור להיות צמחוני ולהתנזר מבעלי החיים, עדיין לא נצליח למצוא פתרון עבור החי שמוכרח להתקיים מהצומח ועבור הצומח שמוכרח להתקיים מהדומם.

הסבר העניין הוא שכל הטבע נועד לעבור שדרוג לרמה שמעליו: הדומם מזין את הצומח ומתעלה בדרגה אחת. הצומח מזין את החי ומתעלה לרמת החי. החי מזין את המדבר ומתעלה לרמתו הרוחנית של האדם – וכמובן האדם עצמו מתמסר לשירות הקב"ה ומתעלה לחיבור עם האינסוף].

אולם מצד שני, טמונה כאן סכנה חמורה: שנאבד את הרגישות והרחמים ונהפוך להיות חיות טרף בעצמנו. המעבר בין שחיטה לאטימות הוא דק ועל דרך שאמר הקב"ה לדוד המלך: "דם לרוב שפכת ומלחמות רבות עשית - לא תבנה בית לשמי".

דוגמה לזה הוא הסיפור הידוע עם רבי יהודה הנשיא: רבי ישב בחוץ ולמד ופתאום רץ עגל שחמק מהשוטט והצטנף תחת גלימתו כמתחנן הצילני. רבי דחה אותו ואמר: "לך כי לך נוצרת". נוצר רעש בשמים מה'אדישות' של רבי ונגזרו עליו ייסורים בכאבי שיניים. אחרי 13 שנים ראה את השפחה רצה אחרי חולדה להורגה וצעק בזעזוע: "ורחמי על כל מעשיו". נוצר רעש בשמים והוסרו ממנו הייסורים.

כיון שכך, יוצרת התורה מסכת הגנות סביב היתר אכילת בעלי חיים. ראשית, התורה מתירה רק שחיטה, משום שהיא צורת ההמתה המהירה ביותר ללא כאב (בניגוד לירייה וכיו"ב שיכולה לפצוע ולא להרוג מיד). כך מצווה התורה לכסות את הדם אחרי השחיטה, ואחד הטעמים הוא כאילו להסתיר את מעשה השחיטה, להצניע ולטשטש אותו.

ועוד הגבלה היא איסור בשר בחלב, שכן זאת **רעה כפולה**: לשחוט את הבהמה ואחר כך לבשל את בשרה בחלב הוא אכזריות כפולה. שכן חלב הנקבה נועד לתת חיים לוולד וכעת לוקחים את הבשר ומבשלים אותו בתוך החלב וזאת אטימות רגשית.

יתירה מכך: התורה מדגישה שלוש פעמים "לא תבשל גדי בחלב אמו" ופשטות הציווי הוא שלא לבשל את הגדי בחלב האם שלו. וכאן ידועה השאלה המציקה מדוע מאריכה התורה להתמקד דווקא בגדי בחלב אמו ולא בכל בשר בכל חלב?

במיוחד שקיבלו חז"ל במסורת כי התורה מתכוונת **לכל בשר בכל חלב**, בבשר בקר בחלב עיזים או בבשר כבש בחלב פרה⁵. ואכן נצטרך לומר שהסיבה שכתבה "גדי בחלב אמו" הוא משום שדיבר הכתוב בהווה, כדרכה של התורה להציג את המקרה השגרתי (ראו דוגמאות בהערה⁶). בשר גדי עיזים הוא רך ולכן קל לבשלו בחלב, משא"כ בשר בקר הוא קשה ונשרף בחלב. וגם הדרך המצויה בעבר להשיג חלב הייתה לגשת לאמו של הגדי שנמצאת קרובה אליו ולחלוב אותה לשם הבישול.

אלם לפי דברי הרמב"ן, מקבלת הדגשת התורה משמעות מזעזעת: יסוד האיסור הוא "לא תבשל גדי בחלב אמו", משום שכאן מגיעה לשיא האכזריות כלפי הבעל חי. "גדי" הוא ולך רך שזקוק לאמו ו"חלב אמו" הוא הרכיב התזונתי שאמור להיות **מקור החיים שלו**. וכאן לוקחים את הגדי הרך, שוחטים אותו ואחר כך ניגשים לאימא שלו כדי לחלוב אותה ולבשל את בנה בחלב שלה - אטימות מחרידה. לכן מודגש "לא תבשל גדי בחלב אמו" כי זה יסוד האיסור ורק כדי להרחיק מכל דבר **הדומה לכך** נאסר גם בישול כל מיני הבשר בכל סוגי החלב⁷.

כך מספרים חסידים: קודם שהתגלה הבעש"ט הוא שימש שוחט ובודק בעיירה אחת. לאחר שעזב את המקום מינו שוחט אחר במקומו. אחד התושבים שלח את משרתו הנוכרי אל השוחט כדי לשחוט עוף ולהפתעתו חזר המשרת ובידו העוף החי. בעל-הבית שאל מדוע לא מסר את העוף לשחיטה? השיב המשרת: "השוחט הזה אינו כשר. כשישאליק (הבעש"ט) היה רוצה להשחית את הסכין, היה **מרטיב את האבן בדמעותיו** ואילו השוחט החדש שופך מים מן הכד. האם לשוחט כזה אתן לשחוט?!"

3. רמב"ן דברים יד, כא: יאסור אותו כדי שלא נהיה עם אכזרי, שנחלוב החלב מהאם ונבשל בו הבן.

בבא מציעא פה: ייסורים דרבי על ידי מעשה באו וע"י מעשה הלכו .. ההוא עגל שהיו מוליכים אותו לשחיטה. הלך ותלה ראשו בכנפיו של רבי ובכה. אמר לו: לך לך נוצרת. אמרו: הואיל ולא ריחם עליו, יבואו עליו ייסורים. וע"י מעשה הלכו: יום אחד טאטאה שפחתו את הבית ובאה להכות בני חולדה שהיו שם. אמר לה: השאירי אותם, ככתוב 'ורחמיו על כל מעשיו'. אמרו הואיל וריחם - נרחם עליו.

עד כאן הסבר לאיסור בשר בחלב כשלעצמו, ואולם אנו רוצים להרחיב בגישה פנימית-חסידית המוצאת קשר בין **כל איסורי הכלאיים למיניהם**: שעטנז, בשר בחלב, כלאי זרעים וכלאי בהמה. וגם נוכל להבין את רעיון מדרג החומרה בין שלוש האיסורים הללו עצמם.

ד. בעיית כלאיים ובשר בחלב משקפת קונפליקט והתנגשות העומדים במרכז חיינו: העובדה שהעולם מורכב מכוחות שונים ומנוגדים זה לזה. הקב"ה ברא את העולם בעשר ספירות, עם עשר תכונות שונות זו מזו ולכן העולם מורכב מכוחות שונים והופכיים.

נאסוף חמישה אנשים לחדר אחד ונגלה שבכל נושא יש חמש דעות: אחד בעד הגשמה אישית והשני בעד שיתוף וחלוקה שווה. אחד אומר ללמד זכות והשני בעד לחרוץ דין. אחד אומר לקנות והשני אומר למכור. אחד אומר לרוץ קדימה והשני אומר לשמוח במה שיש. התכונות הכי יסודיות מתבטאות בכוחות "חסד וגבורה". אלו הכוחות הכי יסודיים בטבע ולמעשה עומדים בבסיס כל החלטה בעולם: להתקרב או להתרחק, לאהוב או לפחד, לנסות שוב או להסתגר.

שני הניגודים הללו באים לידי ביטוי בצמר ופשתים, בשר וחלב ושור וחמור: צמר הוא לבן, פשתן הוא (נוטה ל)אדום. חלב הוא לבן, נוזלי ונשפך, בשר (בקר) הוא אדום ומוצק. חלב נוסך רוגע ושלווה (עד

⁵ כך מוכח מזה שאומרת התורה "לא תבשל גדי", אבל בכל מקום שמתכוונת לגדי עיזים אומרת "גדי עיזים", כמו אצל רבקה ויעקב "ואת עורות גדיי העיזים" ואצל יהודה ותמר "וישלח יהודה את גדי העיזים".

להוסיף שכך מוכח אצל אברהם אבינו (ואכמ"ל): הפסוק מדגיש "ויקח **חמאה וחלב וכן הבקר** אשר עשה ויתן לפניהם", היינו שאברהם הקפיד לתת חלב לפני בשר, כהלכות בשר בחלב, כדי שלא יאלצו להמתין זמן רב אחרי הבשר. והנה היה מדובר שם בבשר בקר ולא גדי עיזים - ומוכח שהאיסור הוא בכל בשר.

⁶ דוגמאות בפרשתנו: "כי יכה איש ... את אמתו **בשבט**" ואולם האיסור הוא בהכאה בכל דרך אחרת. "וכי יפתח איש בור ... ונפל שם **שור או חמור**" ואולם האיסור הוא בכל יצור חי שיפול לתוך הבור.

⁷ רעיון דומה מובא גם לגבי איסור החרישה בשור וחמור יחדיו: גם זה משום אכזריות. שכן שור וחמור הולכים בקצב שונה ולכן הרתימה יחדיו גורמת צער לחמור.

כדי הירדמות) ואילו בשר מייצר תאוה ותשוקה לפרוץ גבולות. צבע החלב, לבן, מעניק תחושת מרחב, בניגוד לצבע האדום, שיוצר תחושת צפיפות. וכך מובא לגבי כלאי שור וחמור: החמור הוא רגוע ואדיש, בעוד שהשור הוא סמל הגבורות, זועם ולוהט.

מה עושים עם הניגודים בעולם? כיצד מצליחים לחיות בתוך פערים וויכוח? כאן יש שתי דרכים לפתרון: "שעטנז" או "בשר בחלב" ו"כלאיים": שעטנז פירושו לחבר בין הפכים מוחלטים, לקשור את החסד וגבורה לעגלה אחת ולתת לעגלה הוראה להתקדם. להכניס לקואליציה אחת את הלל ושמאי, בן גביר ומירב מיכאלי, (להבדיל) טראמפ וברני סנדרס ולצפות להוביל מהלך משותף.

פתרון אחר הוא "בשר בחלב": לבשל את שתי הגישות ביחד, כלומר, להכחיש ולדכא את שתייהן עד שתיווצר דעה שלישית שהיא לא זה ולא זה. "כלאיים" זה מיקס עוד יותר עמוק, חיבור ברמת הזרע והגנים שיוצר יצירה חדשה לגמרי.

אוסרת התורה את שני הפתרונות: לא לחבר בין הפכים קיצוניים – מה שיגרום למחלוקת קבועה, ולא להכחיש ולדכא את ההפכים – מה שיגרום ליצירה חדשה שהיא לא זה ולא זה. שכן **כוחנו בנבדלותנו**. כוחה של הבריאה היא ברבגוניות שלה, בגיוון שלה ובפערי הדעות והגישות שבה. שלל איסורי הכלאיים באים לומר שאף נברא אינו מיותר, לכל אחד יש תפקיד חיוני בבריאה והקיום צריך את כולנו, את הלל ושמאי, את הרחמנים והקפדנים, את השאפתנים והרגועים. כל תכונה צריכה לעמוד במקומה ולתת את הטון שלה. אסור לקשור את הקטבים לעגלה אחת ולא לדכא אף אחת.

[אגב: ידוע הספק האם הפכים משלימים זה את זה או מבטלים זה את זה? לפעמים אומרים שהפכים נמשכים אחד לשני, אבל מצד שני ידוע שבני זוג שבאים מרקעים שונים ומגישות חיים שונות, מועדים יותר לגירושין. אלא כנראה שהאמת היא כרגיל באמצע: הפכים נמשכים אחד לשני, אבל בתנאי שהם **לא הפכים קיצוניים** כמו בשר בחלב, ובתנאי שהם יודעים לחיות עם מצבים מורכבים].

מה כן מותר ואפילו מצווה? יש חריג אחד: שעטנז בעבודת המקדש. שעטנז הוא רק חיבור **חיצוני** ולא **מהותי** כבשר בחלב ובטח לא ככלאיים. וכאן אומרת התורה שבעבודת המקדש, כלומר, בין אנשים שבטלים לקב"ה ומוכנים ללמוד אחד מהשני, הם מאמינים שבכל דעה יש מעלה ויתרון והם מוכנים להקשיב ולהעשיר את עצמם – צריך להיות חיבור כזה.

אי אפשר להושיב את שמאי והלל באותה ישיבה, כל אחד צריך להקים את "בית הלל" ו"בית שמאי" ולשגשג בתורה לפי הבנתו, אבל האידיאל הוא לשבת יחד מעת לעת ולהעשיר מההבנה של הזולת. חיבור חיצוני בין דעות מנוגדות חייב להיות, אבל רק חיבור כזה שישמור על המקוריות של כל אחת מהגישות כשלעצמה. כי יהודים לא חוששים ממחלוקת, להיפך: היהדות צמחה מדעות שונות, ארון הספרים היהודי הוא ארון הספרים הגדול בעולם (יחסית לגודלנו באוכלוסיה) וזה קרה אך ורק בגלל מוסד המחלוקת וה"חברותא", בה שתי דעות הפוכות נפגשו לשיחה משותפת וחתרו לעומק האמת.⁸

⁸ **סיפור התכללות חסד וגבורה:** יהודי פולני חקר בית מרזח מהפריץ ולא היה בידו לשלם את דמי החכירה. האריך לו הפריץ את התשלום בשנה, תוך שמזהירו כי יענישו אם לא ישלם. חלפה עוד שנה קשה בה לא שילמו האיכרים את חובם לבית המרזח וליהודי לא היה מה לשלם לפריץ. שוב האריך הפריץ את החוזה והזהירו בחריפות כי בשנה הבאה יענישו אותו ללא רחמים. כשחלפה השנה השלישית ולא היה מה לשלם, חשש היהודי מהבאות. הוא הלך אל הצדיק רבי נפתלי מרופשיץ להתייעץ מה לעשות. רבי נפתלי שאל מה יעשה הפריץ? היהודי ענה: "יכה אותי עם השוט שבידו". נכמרו רחמיו של רבי נפתלי והורה ליהודי לא ללכת לפריץ בשום אופן. אבל היהודי לא היה רגוע. אם לא ילך אל הפריץ הוא יבוא אליו. הלך להתייעץ עם צדיק גדול נוסף: רבי מנחם מענדל מרימנוב. רבי מענדל שאל מה יעשה הפריץ? היהודי ענה: "יכה אותי עם השוט שבידו". רבי מענדל חשב רגע ואמר: "נו, לא מתים מכמה מכות, תלך". הלך היהודי והפריץ הוציא את השוט והצליף בו בפנים, עד שנפל על הרצפה. אז פתאום התעורר הפריץ ואמר: "למה אני מרביץ לך? הרי כל השנים היית חוכר נאמן ושילמת כהוגן ובאמת השנים האחרונות היו קשות למסחר? הנה, קח את מפתחות הפונדק ואני מוחל לך על החוב..." חזר היהודי נדהם אל הצדיק מרימנוב להודות על הנס. אמר הרבי: "תשמע, הצדיק מרופשיץ הוא אוהב ישראל אמתי, הוא לא היה מסוגל לחשוב על מצב שיהודי יקבל מכות. אבל אני אדם יותר תקיף ולכן אמרתי 'ממכות לא מתים, תקבל כמה מכות, אבל אחר כך תקבל את הפונדק במתנה וזה יהיה כדאי...'".

4. תורת שמואל (הרבי המהר"ש מלובאוויטש) תרל"ד עמוד ל-לא: צמר ופשתים הם שני הפכים, כי צמר הוא בחינת הבל, כמ"ש והבל הביא מבכורות צאנו וצאן הוא בחינת צמר, ופשתים הוא בחינת קין כמ"ש ויבא קין מפרי האדמה ודרשו רז"ל אלו זרעוני פשתן ... והנה הבל הוא בחינת חסדים וקין הוא בחינת גבורה כי קין הוא מארי דרגזנותא ... ועל כן אסור לחבר אותם יחד כי הם ב' הפכים [כמו שקרה פיצוץ בין קין להבל]... ובזה יובן ג"כ ענין איסור בשר בחלב, לפי שחלב הוא בחינת חסדים ובשר בחינת גבורות כי בשר הוא אדום בחינת גבורות ... וחסד וגבורות אינם יכולים להתחבר ביחד.

תוכן מליקוטי שיחות כט/125 ואילך: ידועים דברי רבנו בחיי (קדושים יט, יט) שאיסור כלאיים הוא 'ערבוב הכוחות העליונים ... חיבור שני קצוות שהם שני הפכים ואין חיבורם עולה יפה' ועוד מבואר בדרושי חסידות שצמר ופשתים, שור וחמור ובשר וחלב מרמזים על חסד וגבורה שהן מידות הפכיות. והנה כאשר מחברים דברים הופכיים ייתכנו שתי תוצאות הפכיות: ביטול הצירים ההפכיים ויצירת מציאות חדשה ומשונה, או שכל אחד נותר בתוקפו ואז נוצרת פלוגתא ומחלוקת. בכלאי בהמה וכלאי קרקע שמטרתם להוליד מינים זרים משונים בתולדותם, **מתבטלים** שני המקוריים הנפרדים ונהיה היפך רצון הבורא, שברא אותם כמינים נפרדים שלכל אחד יש גדרים ותפקידים אחרים. ואילו בשעטנז שהצמר ופשתים נותרים במציאותם, נהיה תוצאה הופכית של **פירוד ומחלוקת**.

ההיתר היחיד הוא בכלאיים בציצית ובעבודת המקדש, משום שבעבודת מצווה וקדושה, הערבוב אינו יוצר מחלוקת, אלא אדרבה, 'עושה שלום במרומיו' וידוע הביאור שמיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש עומדים לפני הקב"ה ביחד ואינם מכבים זה את זה.

בדרך דומה ביארנו בעבר שאלה מפורסמת: מה קרה לתלמידי רבי עקיבא? איך יתכן שבהיכל הישיבה בו נאמר הכלל "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה" – שם פרצה המחלוקת החמורה בהיסטוריה עד "שלא נהגו כבוד זה בזה" וכולם מתו במגפה נוראה?

אלא מחלוקות קשות פורצות מאהבה: דווקא בגלל שאהבו אחד את השני, לכן לא אפשרו זה לזה לחשוב באופן עצמאי ודיכאו כל גישה אחרת מהגישה האישית, עד שהגיעו למצב שלא נהגו כבוד זה בזה. לאידך, המגפה פסקה ביום ל"ג בעומר, משום שרשב"י מסמל את ההנהגה ההפוכה – הגישה של "שעטנז במקום מצווה": רשב"י מסמל את הכבוד לרבגוניות ולריבוי גישות, כמו שמספרת הגמרא שכאשר יצא מהמערה וראה יהודי חורש את שדהו, רבי אלעזר היה ממיתו ורשב"י היה מרפא אותו. משום שרשב"י הבין שאי אפשר לעולם בלא יששכר ואי אפשר בלא זבולון. אי אפשר בלא מארי תורה ואי אפשר בלא בעלי מעשים טובים.

אסור לקשור דעות מנוגדות זה לזו, אבל אסור גם לדכא אותן. צריכה להיות אחדות ולא אחדות וכוחנו ברבגוניותנו. ואם מישהו לא הבין את ההוראה מכאן לחיים, הנה הלקח של ספר החינוך: "כל חכם לב יקח מוסר, שלא למנות שני אנשים שיהיו רחוקים בטבעם ומשונים בהנהגתם, כמו צדיק ורשע, נקלה ונכבד. שאם הקפידה התורה על הצער לבעלי חיים שאינם בני שכל, כל שכן בבני אדם שיש להם נפש משכלת לדעת יוצרם".

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**